

Meteoros hírek, érdekességek

Simonfa '88 – tűzgömbparádé Somogyban

A Tauridák jelentkezése alkalmából 1988. november 4—7. között rendeztük észlelőhétvégénket Simonfán, a Zselicség északi részén. A kaposvári természetjárók kényelmes turistaházában kaptunk kedvezményes szállást. Ez a falu fölött, egy domboldalban fekszik – a dombtető, mely egyben a Zselicség legmagasabb pontja, teljes körkilátása révén kiváló észlelőhelynek bizonyult. Sokak ígérete ellenére végülis csak heten gyűltünk össze (Jónás Károly, Kéri Kálmán, Nagy Zoltán, Nyerges Gyula, Tepliczky István, Vámosi László és a házigazda Hevesi Zoltán).

Az első éjszaka rövid felderítő túráján mindjárt láttunk egy fényes tűzgömböt, mire azonban hozzákészültünk a kitelepüléshez, befelhősödött. Csak éjjél körül tisztult ki, s szinte az ágyból kikelve 1,2 órányit észleltünk "edzésekpen", 23 meteort látva. Másnap kiegészítettük élelmiszerkészletünket, rövid kirándulást tettünk a környéken. A megforduló szél miatt új megfigyelőterepet kerestünk. Az időjárásra tekintettel két észlelési menetet terveztünk. Az elsőben a kőkemény göröngyök és a termoszba fagyott "észlelőtea" ellenére 3 óra alatt 50 meteort regisztráltunk. Rövid melegedés, pihenés után megcsappant létszámmal bár, de ismét kivonultunk a dombtetőre. A fényképezőgépek is üzemeltek — sajnos a fűtés ellenére néha milliméteres jeget kellett eltávolítani róluk. Mindazonáltal kellemes hangulatban meteoroztunk 3,5 órát 102 meteort feljegyezve. Feltűnően sok szép sárga Taurida jelentkezett.

Búcsúéjszakánk minden szempontból tetőpont volt. Egy letaposott kukoricásban találtunk oltalmat a gyenge, de hideg szél ellen. A koraesti rövid felhősödés után a kristálytisztá éjszakában még a 6^m,7-s csillagok is látszottak. Ez a megfigyelés rekord az MMTÉH történetében: egyfolytában 7,0 órát töltöttünk az ég alatt (176 meteort feljegyezve). De nemcsak ezért! A megfigyelés során 5 darab -4^m-nál fényesebb tűzgömböt láttunk, többségüket éjjél után, alig egy óra leforgása alatt. A legnagyobb élmény a 01:38 UT-kor feltűnt, -11^m-ra becsült, fél égboltot "keresztülzántó" robbanó Taurida volt, amely kivilágította a tájat, teljesen elvakította a társaságot! Élő hangfelvétel is készült a jelenségről, helyesebben a megpillantók reagálását, s e "dokumentum" nagyon hasznosnak bizonyult később, a látottak rekonstruálásakor.

NAGY ZOLTÁN

Jelentős meteortevékenység 1987. szeptember 23/24-én

Ezen az éjszakán 21:40—22:40 UT időszakban vizuális észlelést végzett George H. Spalding, s ezalatt 12 meteort látott. Mind a tizenkettőt 21:47—22:19 UT között +5,5 határmagnitúdó mellett. Ez szokatlanul nagy sporadikus aktivitást jelent, azonban csupán a véletlennek tulajdonítottuk. A később beküldött észlelések között Noel White 21:47—22:14 UT között 9 meteort látott +5,0 határmagnitúdójú égen. Ez háromszorosa az ezen időszak átlagos sporadikus aktivitásának. A meteorok nem egy irányból jöttek. A cikk írója arra kéri az olvasókat, közöljék vele, milyen aktivitást tapasztaltak a jelzett időszakban.

(WGN - 88/3.)

Olvasva a felkérést átnéztük az MMTÉH észlelési archívumát a kérdéses napról. Sajnos a megjelölt intervallumban nem folyt megfigyelés. Szeptember 23/24-én éjjel csupán egyetlen vizuális észlelés történt: Bíró Levente Nagyszalontán 19:15—21:15 UT között 4 meteort látott. (Íme, milyen jelentősége lehet egy raj jelentkezésén kívüli időben végzett észlelésmunkának!)
(Tey)

Egy Norvégia fölött fényképezett szimultán Perseida

1986. augusztus 12-én 22:12:15 UT-kornégy Kristiansand környéki észlelő egy -4^m -s Perseida-tűzgömböt észlelt. Ugyanezt további 2-2 megfigyelő látta Stavangerből és Skien környékéről. Mindhárom helyen sikeres fotók is készültek a jelenségről.

Paul Roggemans és Christian Steyaert (Belgium) kimérésének eredményeképp az alábbi adatokat kapták a földfelszínhez viszonyított pályaadatokra 2-2 megfigyelőhelyről számlva (SK=Skien, ST=Stavanger, KR=Kristiansand):

	SK—KR	SK—ST	KR—ST
Feltűnés földr.	08,79 E - 58,40 N	08,66 E - 58,33 N	08,76 E - 58,33 N
Eltűnés földr.	08,55 E - 58,28 N	08,53 E - 58,26 N	08,43 E - 58,20 N
Az észlelők távolsága	155 km	100 km	210 km
Földetérési pont	07,43 E - 57,68 N	07,29 E - 57,56 E	07,31 E - 57,55 N

A meteor átlagolt feltűnési magassága 108 km, az eltűnése 82 km, légkörbeni hossza 42 km. A kapott radiánskoordináták a következők (szintén páronként):

SK—KR:	40,8	+58,5
SK—ST:	46,4	+56,9
KR—ST:	RA: 47,3	D: +57,1

Mint látható, a második és harmadik koordinátaadat jól egyezik, az első 4^0 -os eltérést mutat.

Trond Erik Hillestad — WGN 88/3.

Gyémánt a meteoritokban

U.G. Jörgensen, a Niels Bohr Intézet (Dánia) kutatója egy cikket jelentetett meg a Nature-ban a C1, C2, C3 típusú szenes kondritokban talált C-delta szerkezetekről. E formációk a xenon nehéz és könnyű izotópjával (Xe-HL) feldúsultak, így feltételezhető, hogy még a Nap kialakulása előtt keletkeztek.

A Roy által végzett laboratóriumi kísérletek kimutatták, milyen vékony rétegek képesek kialakulni alacsony nyomáson és az 1000–2000 K-es hideg csillagködök szemcseformáló rétegének hőmérsékletén. Ezek alapján Lewis szerint a meteoritokban talált gyémántok a vörös óriások felső légkörében alakultak ki. A szerző szerint ezek a csillagok minden bizonnyal ún. "szén-csillagok", s a xenon izotóppjai és a gyémántok nem keletkezhettek egyazon égitestben. A gyémántok a csillagpárok (csoportok) kisebb, fejlődésük végén lévő tagjaiban alakulhattak ki, míg a Xe-HL akkor keletkezett, amikor a szén-csillagról a fehér törpe maradványcsillagra elegendő tömegű anyag áramlott át, és növakitörést idézett elő.

Mindez teljes mértékben egybevág az I. típusú szupernóvák normális fejlődésével, s elméletileg megalapozott, hogy a Naprendszer kialakulásának idején jelentősen több széncsillag vett részt az I. típusú szupernóva-robbanásokban, mint napjainkban.

(Meteoros Vol. 18. No. 3.)

Régi üstökösök és meteorzárók kapcsolata

Régi üstökösök és meteorzárók közötti korreláció keresését M.Kresakova kiegészítette egyedi eseménypárok elemzésével. A cikk rámutat, hogy valószínűleg három, eddig még fel nem tárt genetikai kapcsolat van az alábbi eseménypárok között (az azonosítási betűk és számok az Imoto és Hasegawa (1958), ill. a Hasegawa (1980) katalógus száma):

461 tavasza: IH 14 zápor és a H 313 üstökös (Kína)
647 ősze: IH 60 zápor és a H 385 üstökös (Kína)
684/685 tele: IH 94 zápor (Korea) és a H 402 üstökös (Japán, Európa)
1963 nyara: IH 51 zápor (Kína) és a H 591 üstökös (Korea)
1539 tavasza: IH 20 zápor és a H 906 üstökös (Korea, Kína, Európa)

BAC 87/2.

Tűzgömbészlelés - videóval

Klaas Jobse (Belgium) 1987. november 17-én 04:30 UT-kor észleléshez készülődött, s éppen a határmagnitúdót állapította meg, amikor 04:31:13 UT-kor egy hatalmas villanás vakította el. A szeme sarkából 15°-kal a horizont felett déli irányban egy -10^m-s tűzgömböt látott, melynek pályáját visszafelé meghosszabbítva a Leonidák radiánsára mutatott. Gyorsan előkészítette fotomultiplieres meteorkameráját, s a tűzgömb nyomára irányította.

Jobse a nyomot vizuálisan 30 másodpercig látta, meteorkamerája a felvilágosítás után 13 másodperccel kezdett el "filmezni". A magaslégköri áramlatok hatására hamar megkezdődött a nyom szétterjedése, 3 perc után görbülni kezdett, széttöredezett, lassan széteszlott. 13 perc alatt, amíg a kamera filmezte, több mint 8°-ot vándorolt. Mivel az automatikus all-sky kamera a tűzgömb felvilágosítása előtt fél órával leállt, így e nyomonfelvételnek nagy a jelentősége.

(A Werkgroepnieuws 88/3. alapján — Süle Gábor)

Nemzetközi meteoros találkozó Magyarországon

Idén szeptemberben a tervek szerint hazánkban kerül megrendezésre az európai meteorészlelők találkozója — először kelet-európai országban a találkozó történetében. A rendezvény szervezési feladatait a Macsit vállalta magára, a szakmai színvonalról pedig a résztvevők, a meghívottak gondoskodnak.

A rövidhíreket Süle Gábor és Tepliczky István állította össze.